

> RETOURADRES Postbus 1992, 6201 BZ Maastricht

BEZOEKADRES
Mosae Forum 10
6211 DW Maastricht

Aan de dames en heren,
leden van de gemeenteraad

POSTADRES
Postbus 1992
6201 BZ Maastricht

ONDERWERP
Aanpak rattenoverlast

DATUM
9 maart 2020
Verz.: 9-3-2020

BIJLAGEN
1

BEHANDELD DOOR
Maurice Dings

TELEFOONNUMMER
06-53840737

ONZE REFERENTIE
2020-07197

E-MAILADRES
maurice.dings@maastricht.nl

FAXNUMMER

UW REFERENTIE
--

Geachte raadsleden,

Zoals aangekondigd in de Raadsinformatiebrief van september 2019 zou ik u informeren over te nemen vervolgstappen in de bestrijding van overlast door ratten in onze stad.

Toename rattenoverlast

Ratten zijn altijd aanwezig in riolen. Maar door defecten aan riolen, het aan banden leggen van de inzet van chemische bestrijdingsmiddelen, de zachtere winters, de toename van afval en voedsel in de openbare ruimte en de aanwezigheid van schuilgelegenheden in groen, zien we dat de rat zich meer en meer buiten het riool begeeft. Vooral het aan banden leggen van chemische bestrijding, maakt bestrijding van de rat niet eenvoudig. Sinds 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming gewijzigd. Vanaf die datum is het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in de openbare ruimte aan strikte voorwaarden gebonden. Gif mag alleen nog geplaatst worden door gecertificeerde bedrijven in afsluitbare boxen voor een bepaalde periode. Per 1 januari 2023 wordt de wet verder aangescherpt en is het gebruik van gif door particulieren verboden.

Wettelijke taak

Zorg voor de publieke gezondheid is vastgelegd in de Wet Publieke Gezondheid (WPG). Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering hiervan. Publieke gezondheidszorg heeft tot doel de gezondheid van (nog) gezonde burgers te bevorderen en te beschermen. Daarbij gaat het voor gemeenten vooral om collectieve preventie, die gericht is op de gehele bevolking (universele preventie). Omdat ratten dragers kunnen zijn van ziektes, vormen ze een gezondheidsrisico. De bestrijding hiervan is daarom een wettelijke taak voor de gemeente.

Uitvoeringsnotitie

Door de inperking van bestrijdingsmiddelen moeten we als gemeente onze aanpak van de overlast van ratten intensiveren. Daarnaast proberen we ook zoveel mogelijk te voorkomen dat ratten zich buiten het riool begeven en/of vestigen. Daarvoor is nu een uitvoeringsnotitie opgesteld, die is bijgevoegd. Samengevat komt het erop neer dat we inzetten op vijf sporen: preventie, monitoring, communicatie, innovatie en bestrijding.

Intern gaan we diverse betrokken disciplines (onder andere riolering, vergunningverlening, afval en groen) ervan bewust maken wat zij kunnen bijdragen aan het voorkomen van rattenpopulaties. Bijvoorbeeld: hoe maken we de nieuwe inrichting van een gebied zo, dat die in elk geval niet uitnodigend is voor ratten. Onze inwoners blijven we via diverse kanalen informeren over hoe overlast door ratten te voorkomen. Daar kunnen ze zelf een bijdrage aan leveren door bijvoorbeeld geen afval en etensresten te dumpen, maar ook door private rioolaansluitingen te controleren.

DATUM
9 maart 2020

Daarnaast roepen we inwoners op overlast door ratten altijd te melden. Door adequate meldingen kunnen wij snellere en betere analyses maken en daardoor zo snel mogelijk ingrijpen waardoor we de groei van de populatie zo snel mogelijk kunnen tegengaan. We breiden onze bestaande formatie op dat gebied daarvoor uit met 0,5 fte. Dit kost €28.000 extra per jaar.

Bestrijding

Mocht er al sprake zijn van serieuze overlast door een rattenpopulatie, dan willen we adequaat kunnen ingrijpen. Dat betekent allereerst de bron aanpakken: defecten aan het riool verhelpen, afval opruimen, groenvoorziening beperken. Daarnaast mobiliseren we externe partijen die een bijdrage kunnen leveren, zoals woningbouwverenigingen, inwoners en verenigingen van eigenaren. Toezicht en handhaving moet ervoor zorgen dat de omgeving schoon blijft. In combinatie met deze maatregelen plaatsen we klemmen in boxen om de ratten te vangen. Leidt dat niet tot resultaat, worden chemische bestrijdingsmiddelen toegepast in de boxen, volgens de regels die daarvoor zijn gesteld. Om de probleemlocaties dit jaar snel aan te kunnen pakken, trekken we eenmalig 50.000 euro uit.

De techniek staat ook niet stil en daarom kijken we ook naar het toepassen van nieuwe technieken, zoals slimme vallen in rioleringen die voorkomen dat ratten in de openbare ruimte terecht komen. En als betere afvalbakken nodig zijn om ratten van het afval weg te houden, schaffen we die aan. Om te beschikken over meer en betere middelen en direct bewezen innovatieve technieken te kunnen toepassen, verhogen we het daarvoor bestaande jaarbudget met structureel 50.000 euro.

Financiën

De kosten voor de intensievere aanpak bedragen in 2020 eenmalig €128.000. Dit bedrag wordt afgedekt door eenmalig €78.000 (voor personeel en hotspots) te onttrekken aan de egalisatiereserves afval en riolen. De €50.000 voor materialen e.d. worden gedekt door het inzetten van het structurele overschot op het budget graffiti bestrijding binnen het product Schoon.

Vanaf 2021 zijn de kosten voor de intensievere aanpak structureel €78.000, waarbij de dekking van de €28.000 voor personeel wordt opgenomen in de reguliere exploitaties van afval en riolen.

Daarnaast worden de €50.000 voor materialen e.d. afgedekt door het structurele overschot op het budget graffiti bestrijding binnen het product Schoon (structurele interne verschuiving van €50.000 van budget graffiti naar budget ongedierte bestrijding, beiden onderdeel van het product schoon).

Door het doorvoeren van de interne budgetverschuiving en eenmalige onttrekking uit de egalisatiereserve blijft het budgettair neutraal voor zowel de incidentele intensievere aanpak (2020) als de structurele aanpak vanaf 2021.

Tot slot

Via preventie enerzijds, en maatregelen anderzijds hopen we de overlast van ratten zoveel mogelijk te beperken. Als gemeente kunnen we dat niet alleen, vandaar dat we via diverse kanalen mensen en instanties gaan vragen ook hun bijdrage te leveren. Inwoners zullen we uiteraard meenemen in die communicatie, en desgewenst worden er informatieavonden in de buurt georganiseerd. Door extra te investeren, denken we nu een volgende stap te kunnen zetten.

Hoogachtend,

John Aarts,
Wethouder Financiën, Vastgoed, Stadsbeheer en Hospitality.

Uitvoeringsnotitie Rattenbeheer

Nieuwe aanpak in Maastricht

Februari 2020

Inhoud

1	Inleiding	1.1	Aanleiding en achtergrond
		1.2	Oorzaken en gevolgen van rattenoverlast
		1.3	Verantwoordelijkheden
2	Beheerdoelen	2.1	Voorkomen van rattenoverlast en gerelateerde ziekten
		2.2	Terugdringen van chemische bestrijdingsmiddelen
3	Beheeraanpak	3.1	Preventie
		3.2	Monitoring
		3.3	Communicatie
		3.4	Bestrijding
		3.5	Innovatie
4	Integrale aanpak	4.1	<i>Interne gemeentelijke samenwerking</i>
		4.1.1	Riolering
		4.1.2	Afval en Schoon
		4.1.3	Groen
		4.1.4	Vergunningverlening
		4.1.5	Toezicht en Handhaving openbare ruimte
		4.2	<i>Samenwerking met externe partijen</i>
		4.2.1	Woningbouwverenigingen
		4.2.2	Woningeigenaren
		4.2.3	Bedrijven en instellingen
5	Middelen	5.1	Huidig beschikbare middelen
		5.2	Toekomstige middelen
6	Monitoring		Monitoring uitvoering
	Bijlagen	1	Takenoverzicht Uitvoeringsnotitie Rattenbeheer
		2	Wettelijk kader
		3	Handboek beheersen van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en achtergrond

Ratten zijn van alle tijden en alle plaatsen. Zo ook zijn er ratten in Maastricht. In tegenstelling tot vroeger nestelen meer en grotere rattenpopulaties zich buiten het riool. Hierdoor ervaren onze inwoners in toenemende mate de aanwezigheid van ratten met de bijbehorende gevoelens van onveiligheid, onbehagen en overlast.

Zorg voor de publieke gezondheid is vastgelegd in de Wet Publieke Gezondheid (WPG). Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering hiervan. Publieke gezondheidszorg heeft tot doel de gezondheid van (nog) gezonde burgers te bevorderen en te beschermen. Daarbij gaat het voor gemeenten vooral om collectieve preventie, die gericht is op de gehele bevolking (universele preventie). Omdat ratten dragers kunnen zijn van ziektes, vormen ze een gezondheidsrisico. De bestrijding hiervan is daarom een wettelijke taak voor de gemeente.

Dit vraagt om een nieuwe aanpak met een intensief pakket aan maatregelen. In deze uitvoeringsnotitie staat vermeld welke beheerdoelen Maastricht nastreeft. De aanpak hiertoe wordt beschreven. In bijbehorend overzicht van taken staat wie welke taak wanneer uitvoert.

Feiten en cijfers

We hebben geen cijfers van het aantal ratten dat leeft in het riool. Pas de laatste jaren is er een betrouwbare registratie van meldingen van ratten buiten het riool door inwoners (de aantallen zijn nog niet nader geanalyseerd):

Jaar	Aantal meldingen (rat)
2017	487
2018	555
2019	566

1.2 Oorzaken en gevolgen van rattenoverlast

Oorzaken

- Verschillende gebreken aan de riolering kunnen ertoe leiden dat ratten het riool verlaten. Voorbeelden zijn: boomwortels die het riool ingroeien, defecte huisaansluitingen, kapotte hemelwaterafvoeren en bij sloop niet goed afgedopte, oude rioolbuizen. Ook bij hevige regenval en bij grote werkzaamheden kunnen ratten het riool verlaten.
- De wetgever heeft het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in de buitenruimte sterk aan banden gelegd. Waar de gemeente vroeger in een vroegtijdig stadium chemische bestrijdingsmiddelen op een directe manier inzette, mogen deze middelen tegenwoordig pas

na het treffen van andere maatregelen en in boxen ingezet worden. Hierdoor hebben rattenpopulaties eerder de kans om te nestelen en te groeien.

- Zachtere winters hebben tot gevolg dat er meer ratten kunnen overleven buiten het riool. Omdat de temperatuur na de winter eerder en meer stijgt, komt er ook sneller voedsel beschikbaar voor ratten.
- De beschikbaarheid van voedsel in de vorm van afval neemt toe. De gemeente heeft de afgelopen jaren in de openbare ruimte milieuperrons gerealiseerd. Bij deze voorzieningen wordt ook afval gedumpt. Ook valt te denken aan restafvalzakken die buiten staan, zwerfvuil op straat of vastzittend in haagjes, bedrijfsafval en hondenpoep.
- Groenvoorziening is van belang voor een vitale en leefbare stad. Het wordt gebruikt om te recreëren of als esthetische inpassing. Groenvoorziening biedt rattenpopulaties echter ook schuilgelegenheid om te nestelen en uit te breiden: niet goed bijgehouden bosschages, groenstroken en geveltuintjes vormen prima schuilplaatsen voor ratten. Een andere vorm van schuilgelegenheid zijn tuinen met niet onderhouden groen in combinatie met grof afval.
- De rat plant zich bijzonder snel voort. Hierdoor breidt een rattenpopulatie zich buiten het riool, met voldoende voedsel, water en schuilgelegenheid, heel snel uit.

Gevolgen

Ratten kunnen via hun ontlasting en urine menselijk voedsel, water en huid verontreinigen, hetgeen kan leiden tot voedselvergiftiging en de ziekte van Weil. De holen en gangen die ze graven kunnen leiden tot bodemverzakkingen. In het algemeen kunnen ratten knagen aan levensmiddelen, textiel, isolatiematerialen, leidingen en kabels. De rat staat voor velen synoniem voor gevoelens van onveiligheid, onbehagen en overlast, waardoor het leefklimaat in een gebied als minder prettig en veilig wordt ervaren.

1.3 Verantwoordelijkheden

Gemeente

De gemeente Maastricht heeft een zorgplicht op het gebied van de volksgezondheid/leefbaarheid in de stad. Dat betekent dat zij onder meer de taak heeft om te voorkomen dat inwoners (vanuit de openbare ruimte) overlast ondervinden van ratten. In dat geval dient de gemeente zelf proactief op te treden en niet te wachten totdat een inwoner hiervan melding doet. Dit betekent dat de gemeente in veruit de meeste gevallen optreedt vanuit haar eigen verantwoordelijkheid.

Derden

Bovenstaande ontslaat anderen niet van hun eigen verantwoordelijkheid. Woningbouwverenigingen, huiseigenaren, bedrijven en instellingen dragen de verantwoordelijkheid voor hun gebouwen en terreinen. Denk daarbij aan de plicht om afval goed op te slaan dan wel op de juiste manier te verwijderen en om onderhoud te plegen aan gebouwen, riolen en begroeiing.

De nieuwe aanpak is gebaseerd op een gedeelde verantwoordelijkheid en samenwerking. Zowel gemeente als derden dienen enerzijds aan de voorkant preventieve maatregelen te nemen om de aanwezigheid van ratten te voorkomen. Anderzijds dienen gemeente en derden samen aan de slag te gaan om desondanks buiten het riool uitgegroeide populaties te bestrijden.

2 Beheerdoelen

De gemeente Maastricht formuleert twee beheerdoelen:

1. Voorkomen van rattenoverlast en gerelateerde ziekten
2. Terugdringen van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen

2.1 Voorkomen van rattenoverlast en gerelateerde ziekten

Maastricht wil de aanwezigheid van ratten buiten het riool tot een minimum reduceren om zo de overlast te beperken. De gemeente heeft daarnaast een wettelijke taak om verspreiding van infectieziekten te voorkomen. Dit is geregeld in de Wet publieke gezondheid. De gemeente heeft daarom in haar beleid vastgelegd een belangrijke rol te hebben in het bewaken en bevorderen van de gezondheid van haar inwoners.

2.2 Terugdringen van chemische bestrijdingsmiddelen

De Wet natuurbescherming is per 1 januari 2017 gewijzigd. Vanaf die datum is het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in de openbare ruimte aan strikte voorwaarden gebonden. De vereiste werkwijze staat beschreven in het Handboek beheersing rattenpopulaties buiten gebouwen. Per 1 januari 2023 wordt de wet aangescherpt. Vanaf die datum is het gebruik van biociden door particulieren verboden. Daarnaast is vanaf die datum vereist dat gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in gebouwen ook plaatsvindt via de stappen uit het handboek.

Op grond van haar duurzaamheidsbeleid wilt Maastricht zelf het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen ook tot een minimum beperken. Deze middelen zijn giftig en moeilijk afbreekbaar. Bovendien kan chemische bestrijding leiden tot doorvergiftiging van andere dieren – denk hierbij aan roofvogels en marterachtigen – die de rat als prooidier hebben.

Het uitgangspunt wat betreft het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen sluit aan bij de regels voor onkruidbestrijding. Hierin geeft de gemeente aan onkruid te bestrijden zonder gebruik van chemische middelen om te voorkomen dat grond en grondwater worden verontreinigd. Het verschil met de bestrijding van ratten is dat daarvoor – weliswaar zo minimaal mogelijk – wel chemische middelen worden ingezet als de noodzaak daartoe bestaat. Die noodzaak is aanwezig als de volksgezondheid in het geding is. Uiteraard worden hierbij de wettelijke voorschriften gevolgd.

De gemeente gaat derden, zoals inwoners en bedrijven, meer bewust maken van de nadelige gevolgen voor de leefomgeving van chemische bestrijdingsmiddelen. Op die manier wil de gemeente onnodig gifgebruik door derden tegengaan.

3 Beheeraanpak

Preventie en communicatie zijn kernwoorden in de geplande aanpak. Doel is om met een integrale aanpak rattenoverlast te voorkomen en alleen daar te bestrijden waar dat per se moet. Bestrijding door de oorzaken weg te nemen leidt tot een structurele en duurzame oplossing. Maar het is een illusie te denken dat er zich nooit meer een overlastsituatie zal voordoen die geen chemisch ingrijpen

vereist. In die gevallen wil Maastricht dit ingrijpen met giftige middelen op een zo ‘diervriendelijk’ mogelijke wijze doen. Conform de Nota Dierenwelzijn Maastricht zullen dan middelen/maatregelen worden gebruikt die bij de rat het minste leed veroorzaken.

3.1 Preventie

De gemeente Maastricht zal in haar aanpak een omslag moeten maken om de aanwezigheid van ratten te voorkomen. De openbare ruimte en gebouwen dienen navenant ingericht te worden. Meer dan voorheen zal voorlichting aan derden (burgers, bedrijven en instellingen) plaatsvinden over een bewust gebruik van de openbare ruimte. Hierbij brengen we met name de boodschap van het wél gewenste gedrag. Bewustwording zal mensen namelijk stimuleren om zelf preventieve maatregelen te treffen.

Ratten worden ook bestreden door hun natuurlijke vijanden als de vos, de marter, de fred en de oehoe. Door vergroening van de stad, waar de gemeente Maastricht aan werkt, faciliteren en stimuleren we de kolonisatie van nieuwe territoria voor deze natuurlijke vijanden en wordt dus ook de bestrijding door deze natuurlijke vijanden intensiever. Gezien de snelle groei van rattenpopulaties blijft het echter de vraag in hoeverre deze vijanden, ondanks hun gestage toename, in staat zijn ratten voldoende te bestrijden. We zien het nu als een optie en aanvulling in groene gebieden in de stad en minder in verharde omgevingen. Voor de toekomst houdt het onze volledige aandacht.

3.2 Monitoring

Om een goed beeld te kunnen krijgen van de problematiek zijn meldingen belangrijk. Inwoners, bedrijven en instellingen zijn ook onze ‘ogen en oren’. Daarom stimuleert de gemeente dat derden melding maken van het signaleren van ratten. Hierbij is het van belang dat meldingen laagdrempelig kunnen worden ingediend en dat er terugkoppeling plaatsvindt naar de melder. Uitgangspunt blijft dat meldingen zowel telefonisch als via de website van de gemeente Maastricht en de ‘Maastricht Meldt’-app ingediend kunnen worden. Door zo snel als mogelijk op meldingen te reageren, wordt zo veel mogelijk voorkomen dat de aanwezigheid van ratten uitgroeit tot een plaag.

Voorlopig handhaven we bij elke melding een persoonlijk contact met de melder, omdat dit het melden stimuleert. Op termijn, in een situatie waarin de overlast afneemt, bestaat de mogelijkheid dat de gemeente het persoonlijke contact afbouwt. Elke melding wordt beoordeeld op omvang en urgentie van de problematiek, waarna de aanpak wordt bepaald. Door continu de meldingen te analyseren, is het bijvoorbeeld mogelijk om een plotselinge toename van het aantal rattenmeldingen uit een bepaalde wijk te signaleren. De registratie van de meldingen wordt de komende jaren verbeterd door meldingen geografisch weer te geven en zo een beter zicht te krijgen op de aanwezigheid van ratten verspreid over de wijken van Maastricht.

Uitgaande van de situatie waarin we nu zitten, met een aantal populaties die fluctueren, is het verstandig deze hotspots te blijven monitoren. Per populatie wordt via maatwerk gemonitord.

3.3 Communicatie

Het is van wezenlijk belang om via voorlichting bewustwording te creëren om te komen tot een duurzaam en effectief beheer van ratten. Bewustwording is nodig om ratten te voorkomen en te

bestrijden. Elke betrokken partij dient zich bewust te zijn van haar mogelijke bijdrage aan het probleem en de oplossing daarvan. De gemeente werkt hieraan door meer en gevarieerde communicatie richting interne en externe doelgroepen. Zowel de Medewerker Faunabeheer als Team Communicatie is hiermee aan de slag gegaan. Voorbeelden zijn de website van de gemeente, algemene folders voor inwoners, voorlichtingsavonden in wijken waar rattenoverlast is en informatievoorziening voor interne gemeentelijke medewerkers.

Het integraal aanpakken van rattenoverlast verlangt dat de onderlinge informatie-uitwisseling zowel intern binnen de gemeentelijke organisatie als tussen de gemeente en externe partners intensificeert en verbetert.

3.4 Bestrijding

Als er overlast optreedt, streeft de gemeente ernaar dat de oorzaken van rattenoverlast worden weggehaald: riolering moet gecontroleerd worden, voedsel/afval moet weggehaald worden, schuilgelegenheid – bijvoorbeeld groen – moet beperkt worden. In combinatie met bovenstaande maatregelen wordt bestrijding met klemmen ingezet. Als deze aanpak de rattenpopulatie niet doet afnemen, kunnen chemische bestrijdingsmiddelen ingezet worden. Indien nodig zet de gemeente een extern bestrijdingsbedrijf in. Deze inzet varieert van het uitvoeren van inspecties tot bestrijding van ratten met klemmen of chemische middelen.

3.5 Innovatie

De komende jaren onderzoekt de gemeente nieuwe, kansrijke methoden om ratten te beheersen en/of te bestrijden. Hierbij valt onder andere te denken aan digitale klemmen en aan 'slimme' sensor-systemen in rioolbuizen. De ontwikkelingen elders worden nauwgezet gevolgd. Bewezen, innovatieve methoden zullen ingezet worden.

4 Integrale aanpak

4.1 Interne gemeentelijke samenwerking

Ervan uitgaande dat de openbare ruimte en gebouwen dusdanig zijn ingericht dat de aanwezigheid van ratten wordt voorkomen, kan het toch gebeuren dat er zich een populatie vestigt. Nieuw in onze aanpak is dan dat we in samenwerking met alle betrokken partijen tot actie overgaan. Dit kunnen zijn: interne (gemeentelijke) afdelingen/teams, zoals Meldpunt en Communicatie, Riolering, Afval en Schoon, Groen, Vergunningverlening alsook Toezicht en Handhaving. Deze integrale aanpak noemt men Integrated Pest Management (IPM).

4.1.1 Riolering

Bruine ratten hebben hun leefgebied vooral in onze rioolstelsels. Zolang deze stelsels in goede staat verkeren, leidt dit zelden tot problemen. Er zijn omstandigheden waarbij ratten het riool kunnen verlaten, zoals buisbreuk, kapotte huisaansluiting, slecht sluitende watersloten, werkzaamheden aan het riool of extreme regenval, waarbij de rioolbuizen vollopen.

Normaliter vinden ratten de weg naar het riool terug. Wanneer de omstandigheden buiten het riool evenwel gunstig zijn (voldoende voedsel, schuilplaatsen, warmte en water), kunnen zij zich buiten het riool goed in stand houden en ontwikkelen. Door hun voortplantingsdrift kan een kleine rattenpopulatie in korte tijd uitgroeien.

Veelal is de eerste stap in de benodigde integrale aanpak de uitvoering van een rioleringsonderzoek en eventueel daaruit voortkomende reparaties.

4.1.2 Afval en Schoon

Zwerfvuil is een voedselbron voor ratten. Indien afval en etensresten aanwezig blijven, kunnen ze ratten aantrekken en zorgen voor instandhouding van een populatie. Daarom is het belangrijk dat de stad schoon is.

De gemeente onderneemt al veel om de stad schoon te houden. Zwerfvuil en bijplaatsingen van afval worden structureel opgeruimd. Bij deze aanpak hoort de (sociaal-maatschappelijke) campagne #PickitUp, die is ontwikkeld door het Centrum voor Natuur en Milieu Educatie (CNME). Deze campagne richt zich op jeugd, milieuperrons en evenementen.

Desondanks zijn er situaties in de stad waar zwerfvuil en afval aanwezig zijn. Als zich daar een rattenpopulatie ontwikkelt, is het belangrijk dat de plek grondig wordt opgeschoond, voorzieningen worden verbeterd alsook bewustwording bij betrokkenen wordt vergroot door intensieve informatievoorziening.

4.1.3 Groen

Openbaar groen speelt een grote rol bij de leefbaarheid van de stad. Dichte begroeiing van het openbaar groen zorgt ervoor dat onkruid minder kans krijgt om zich te ontwikkelen. Daar staat tegenover dat dichte plantengroei een ideale schuilplaats biedt aan ratten.

Dichte begroeiing levert meestal pas problemen op wanneer er ook andere factoren spelen die voor aanwezigheid van ratten zorgen, zoals kapotte riolering of de aanwezigheid van voedsel. Ingrijpen in het openbaar groen met het oog op ratten vindt daarom pas plaats na overleg tussen Ruimtelijke Inrichting en de Medewerker Faunabeheer.

4.1.4 Vergunningverlening

Eenieder die wil bouwen, verbouwen of een gebouw of terrein in gebruik wil nemen, kan daar pas mee starten als hij een omgevingsvergunning heeft. Bij de vergunningverlening kunnen voorwaarden ter voorkoming van ratten worden opgenomen. In de wabo-regelgeving (Woningwet, Bouwbesluit en

de gemeentelijke bouwverordening) zijn voor zowel nieuwbouw als bestaande bouw regels vastgelegd die voorschrijven dat binnendringen van ratten moet worden voorkomen. Zo moeten openingen, groter dan 1 cm, worden dichtgemaakt.

Deze werkwijze maakt toezicht mogelijk op de verstrekte vergunning door wabo-inspecteurs. Te denken valt aan toezicht op het weghalen en afdoppen van oude rioleringsbuizen, het beperken van openingen in nieuwbouw, het correct dichtmaken van deze openingen en het correct opslaan en tijdig afvoeren van afval.

4.1.5 Toezicht en Handhaving openbare ruimte

Team Toezicht en Handhaving heeft als strategie het stimuleren van het naleefgedrag van regels, waarbij de inwoners, ondernemers en bezoekers van de stad zelf hun verantwoordelijkheid nemen en de regels naleven. Als blijkt dat het vertrouwen bij herhaling geschonden wordt, treedt de gemeente gepast op: normaliter eerst met een waarschuwing en daarna met een sanctie (proces-verbaal of dwangsom).

Men controleert bijvoorbeeld op het juist aanbieden van (huishoudelijk) afval, op het dumpen van afval of etensresten, of de vervuiling op terrassen en evenemententerreinen binnen de regels blijft en of er zich anderszins overlastsituaties voordoen.

Een bedrijf is zelf verantwoordelijk voor het voorkomen van zwerfvuil binnen 25 meter vanaf de inrichtingsgrens. Indien het bedrijf een terras heeft, geldt deze verantwoordelijkheid binnen 25 meter vanaf de terrasgrens. Om de aanwezigheid van ratten te verminderen kan het Team Toezicht en Handhaving inzet van bedrijven verlangen.

4.2 Samenwerking met externe partijen

Samenwerking met externe partijen is nodig om structureel overlast van ratten te voorkomen. De inzet van woningbouwverenigingen, woningeigenaren, bedrijven en instellingen alsook burgers is daarbij niet weg te denken. Om het rattenprobleem te kunnen beheersen, is het noodzakelijk dat alle betrokkenen op één lijn zitten en meewerken. Dat kan alleen als iedereen doordrongen is van de ernst van het probleem. Los van de vraag bij wie de verantwoordelijkheid ligt, is het van groot belang om bij rattenoverlast zo snel mogelijk op te treden.

4.2.1 Woningbouwverenigingen

Huurders melden rattenoverlast bij hun woningbouwvereniging. Ook de gemeente wordt geïnformeerd. Om de samenwerking aan te halen heeft de gemeente gesproken met de woningbouwverenigingen. In geval van een melding van ratten geldt de afspraak dat de gemeente een inspectie uitvoert en dat de woningbouwvereniging constructieve gebreken herstelt en de bestrijding van ratten op eigen terrein uitvoert. Van de huurder worden passende maatregelen verwacht, zoals opruimen, schoonhouden en het controleren van door de gemeente verstrekte klemmen.

De gemeente blijft structureel met de woningbouwverenigingen in gesprek.

4.2.2 Woningeigenaren

Ook met woningeigenaren trekt de gemeente samen op. In geval van een melding van ratten voert de gemeente een inspectie uit, herstelt de woningeigenaar constructieve gebreken en bestrijdt ratten op eigen terrein. Van de woningeigenaar worden verder passende maatregelen verwacht zoals opruimen, schoonhouden en het controleren van door de gemeente verstrekte klemmen.

Op open erven en terreinen is het eigenaren verboden om handelingen te verrichten of na te laten, waardoor overlast door ratten kan worden veroorzaakt. Wie er niet alles aan doet om verergering van een eventueel rattenprobleem op zijn terrein te voorkomen, kan hiertoe verplicht worden middels een gemeentelijke aanschrijving.

4.2.3 Bedrijven en instellingen

In tegenstelling tot de aanpak bij huurders en woningeigenaren, zijn bedrijven en instellingen zelf verantwoordelijk voor het voorkómen en bestrijden van ratten op hun terrein. In voorkomende gevallen wordt informatie wel gedeeld. Zoals al aangegeven kan de gemeente met het oog op de preventie en bestrijding van ongedierte bij bedrijven voorwaarden opleggen in een omgevingsvergunning.

5 Middelen

5.1 Huidig beschikbare middelen

De in 2019 beschikbare middelen voor de beheersing van ratten zijn te verdelen in:

Formatie	€ 57.000,-
Voertuig	€ 16.500,-
Overig (materiaalkosten, inzet bestrijdingsbedrijf, opleiding, onderzoek, enz.)	€ 18.000,-
Totaal	€ 91.500,-

In 2019 was in werkelijkheid inzet van € 120.000 nodig. De realisaties van 2017 tot en met 2019 vertonen een constant stijgende lijn. Dit is het gevolg van de in deze uitvoeringsnotitie in paragraaf 1.2 beschreven oorzaken.

5.2 Toekomstige middelen

Door de toegenomen problematiek en de benodigde integrale aanpak hiervan zijn de taken van de Medewerker Faunabeheer uitgebreid en dienen taken toegevoegd te worden (zie de hoofdstukken 3 en 4 en bijgevoegd Takenoverzicht). Daarom dient de bestaande formatie structureel uitgebreid te worden met 0,5 fte. Daarnaast dient het jaarlijkse budget "Overig" structureel verhoogd te worden met € 50.000,- ten behoeve van benodigde materialen en middelen.

In onderstaande tabel zijn de toekomstig structureel benodigde middelen voor de periode 2020-2022 weergegeven zonder indexering:

	2020	2021	2022
Formatie	€ 85.000,-	€ 85.000,-	€ 85.000,-
Voertuig	€ 16.500,-	€ 16.500,-	€ 16.500,-
Overig	€ 68.000,-	€ 68.000,-	€ 68.000,-
Totaal	€ 169.500,-	€ 169.500,-	€ 169.500,-

Tenslotte is in 2020 een eenmalig bedrag van € 50.000,- nodig om de overlafsituaties onder controle te krijgen. Indien nodig kan hieruit ook de inzet van andere gemeentelijke teams gefinancierd worden. We gaan ervan uit dat de inzet van andere gemeentelijke teams vanaf 2021 vanuit bestaande middelen plaatsvindt.

6 Monitoring uitvoering

Er zal na twee jaar een evaluatie plaatsvinden. Hierin wordt beoordeeld in welke mate de verschillende beheerdoelen zijn bereikt en in hoeverre de nieuwe integrale aanpak van het rattenprobleem in Maastricht zijn vruchten afwerpt.

Bijlagen

1 Takenoverzicht Uitvoeringsnotitie Rattenbeheer

2 Wettelijk kader

De preventie en bestrijding van ratten is een gemeentelijke taak en verantwoordelijkheid op grond van de Wet publieke gezondheid (artikel 6). De Wet natuurbescherming biedt de mogelijkheid om ratten te bestrijden en de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden regelt de toelating en de toepassing van chemische bestrijdingsmiddelen (biociden). Overige wetgeving biedt handvaten om overlast te verminderen c.q. mensen aan te zetten tot het treffen van maatregelen.

De Wet publieke gezondheid

§4. Infectieziektebestrijding artikel 6: het college draagt zorg voor de uitvoering van bestrijding van algemene infectieziekten, waaronder in ieder geval behoort het nemen van preventieve maatregelen.

Wet natuurbescherming

In de Wet natuurbescherming wordt de bruine rat aangewezen als inheemse diersoort met landelijke vrijstelling om deze te mogen doden. Echter wel met de middelen en methoden die in de wetgeving zijn benoemd en zijn toegelaten voor de bestrijding van de bruine rat. Hierbij dient rekening te worden gehouden met de algemene verplichting voor eenieder om voldoende zorg te dragen voor in het wild levende dieren (artikel 1.11 Wnb).

Wet gewasbescherming en biociden

Deze wet bevat regelgeving omtrent de toelating en de toepassing van chemische bestrijdingsmiddelen (biociden).

De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht

Bouwregels schrijven zodanig gebruik van een bouwwerk, open erf of terrein voor, dat overlast door schadelijk of hinderlijk gedierte, waaronder ratten, wordt voorkomen. Milieuregels bieden ook handvatten om ratten te voorkomen.

Gemeentewet

De Gemeentewet geeft handvatten gelet op handhaven.

Burgerlijk Wetboek (BW)

Het BW verwijst naar het 'Besluit kleine herstellingen' waarin, gelet op de aanwezigheid van ongedierte, onderscheid wordt gemaakt in de verantwoordelijkheid van de huurder en de verhuurder. Huurder: ongedierte, bestrijden van vlooien, mieren, wespen, luizen en dergelijke voor zover kosten gering zijn. Verhuurder: ongedierte, het bestrijden van kakkerlakken, faraomieren, boktorren en houtwormen (t.g.v. overmacht).

3 Handboek beheersen van rattenpopulaties om gebouwen en voedselopslagplaatsen:

<https://kpmb.nl/KPMB/media/KPMB/Documenten/IPM%20Rattenbeheersing/20160222-KPMB-Handboek-beheersing-rattenpopulaties-buiten-gebouwen-Versie-2-0.pdf>

Bijlage 1:

Takenoverzicht Uitvoeringsnotitie Rattenbeheer

Werk maken van een integrale aanpak

Februari 2020

Inleiding

Dit takenoverzicht hoort rechtstreeks bij de Uitvoeringsnotitie Rattenbeheer, waarin de gemeente Maastricht inzichtelijk maakt waarom en hoe ze haar beleid wijzigt van bestrijding naar beheersing. Met name de toegenomen aanwezigheid van ratten in de openbare ruimte en de bijbehorende problematiek hebben genoodzaakt tot het opstellen van een uitvoeringsnotitie met bijbehorend takenoverzicht. De nieuwe beheerdoelen zijn tweeledig: het voorkomen van rattenoverlast en gerelateerde ziekten en het terugdringen van chemische bestrijdingsmiddelen.

Dit takenoverzicht biedt alle betrokken partijen in 1 oogopslag een overzicht van intensief uit te voeren taken om gezamenlijk te komen tot een structurele oplossing voor rattenoverlast in de stad. Deze integrale aanpak is nodig om het rattenprobleem in Maastricht beheersbaar te maken.

Vijf componenten

De aanpak die de gemeente Maastricht voorstaat bestaat uit vijf componenten: het nemen van preventieve maatregelen tegen rattenoverlast, het verbeteren van de monitoring (van hotspots en meldingen), het intensiveren van de communicatie met inwoners en derden (intern en extern), het adequaat bestrijden van ratten waar dat nodig is en, tot slot, de inzet van innovatieve middelen.

Dit takenoverzicht focust dus enerzijds op bestaande maatregelen die verbeterd kunnen worden en anderzijds op nieuwe maatregelen die een structurele, duurzame oplossing dichterbij brengen. Hoe de samenwerking, de rolverdeling en de afstemming tussen de verschillende partijen er in meer detail uitzien, is voor de helderheid in tabelvorm gegoten.

De Medewerker Faunabeheer fungeert als 'linking pin'. Om deze nieuwe taak te kunnen inpassen binnen het bestaande takenpakket, is een uitbreiding van 0,5 fte nodig. De teams met wie faunabeheer gaat samenwerken binnen de nieuwe integrale aanpak maken deel uit van een flexibele organisatie en regelen hun formatieve en geldelijke inbreng vanuit bestaande middelen. Om de situatie in de stad op orde te brengen worden ook eenmalig benodigde middelen vrijgemaakt.

Uitvoeringsnotitie Rattenoverlast

Faunabeheerder	Hoofdverantwoordelijke en trekker voor alle hieronder genoemde taken			
-----------------------	--	--	--	--

Taak	Beschrijving	Frequentie	Bijdragende(n)	Planning
Preventie				
Toetsen van plannen op toekomstige inrichting	De openbare ruimte en gebouwen dienen dusdanig ingericht te worden dat de aanwezigheid van ratten voorkomen kan worden. Te denken valt aan het toetsen van bestemmingsplannen, bouwplannen, projectvoorstellen, omgevingsplannen en inrichtingsplannen openbare ruimte, die aan het IOOR (Integraal Overleg Openbare Ruimte) worden voorgelegd.	Structureel	Beleidsmedewerker Afval en Schoon, betreffende medewerkers Stadsbeheer en V&L	Hele jaar
Voorlichting aan derden	Voorlichting aan derden (burgers, bedrijven en instellingen) over een goed gebruik van de openbare ruimte. Met name de boodschap van het wél gewenste gedrag uitdragen. Bewustwording beweegt mensen ertoe om ook zelf preventieve maatregelen te treffen.	Structureel	Communicatie	Hele jaar

Taak	Beschrijving	Frequentie	Bijdragende(n)	Planning
Monitoring				
Behandelen van meldingen richting burger	<p>Persoonlijk contact met de melder. Na beoordeling en analyse volgt terugkoppeling naar de melder. Indien de situatie in de stad verbetert, wordt het persoonlijk contact mogelijk afgebouwd.</p>	Structureel	Klant Contact Center	Hele jaar
Beoordeling en analyse van meldingen om te bepalen of er sprake is van een plaag	<p>Beoordeling van de omvang en urgentie van de problematiek, waarna aanpak wordt bepaald. Door continu de meldingen te analyseren, kan een plotselinge toename van het aantal rattenmeldingen uit een bepaalde wijk gesignaleerd worden.</p>	Structureel	Geen	Hele jaar
Registratie van meldingen verbeteren	<p>De registratie van de meldingen wordt de komende jaren verbeterd door meldingen geografisch weer te geven en zo een beter zicht te krijgen op de aanwezigheid van ratten verspreid over de wijken van Maastricht.</p>	Structureel	Servicedesk	Hele jaar
Monitoren van hotspots	<p>Het is belangrijk plaatsen waar rattenplagen waren te blijven monitoren. Per hotspot wordt via maatwerk gemonitord.</p>	Structureel	Geen	Hele jaar

Taak	Beschrijving	Frequentie	Bijdragende(n)	Planning
Communicatie				
<i>Intern</i>				
	Voorlichtings sessies voor KCC en gemeentelijke teams (Riolering, Afval & Schoon, Groen, Vergunningen, Toezicht & Handhaving) die een bijdrage moeten leveren aan de rattenbeheersing.	Structureel	KCC en gemeentelijke teams	Jaarlijks
	Brief om de raad te informeren naar aanleiding van evaluatie beleid en uitvoering rattenbeheer	Structureel	Beleid Afval en Schoon	Jaarlijks
<i>Extern</i>				
	Bijhouden en continu verbeteren gemeentelijke website	Structureel	Communicatie	Hele jaar
	Algemene folders ontwikkelen en verspreiden voor inwoners en woningbouwverenigingen	Structureel	Communicatie	Hele jaar
	Voorlichtingsborden voedsel/afval en ratten ontwikkelen en plaatsen	Incidenteel	Communicatie en Beleid Afval en Schoon	Q1 2020
	Voorlichtingsavonden in wijken organiseren bij plagen	Structureel	Communicatie	Ad hoc
	Overleg met woningbouwverenigingen	Structureel	Geen	Jaarlijks

Taak	Beschrijving	Frequentie	Bijdragende(n)	Planning
Bestrijding				
Uitvoering integrale aanpak in samenwerking met interne en externe betrokkenen	<p>Indien zich ergens een rattenpopulatie vestigt, gaan we in samenwerking met alle betrokken partijen tot actie over. Dit zijn interne en/of externe partijen. Deze integrale aanpak noemt men Integrated Pest Management (IPM).</p>	Structureel	Interne en/of externe partijen	Ad hoc

Taak	Beschrijving	Frequentie	Bijdragende(n)	Planning
Innovatie				
<i>We onderzoeken de volgende items op haalbaarheid</i>				
	Digitale klemmen: geven een melding als ze dichtklappen (met of zonder vangst)	Incidenteel	Geen	Q1 2020
	Slimme rioleringsvallen: deze vallen detecteren ratten en schakelen ze uit door middel van een spies	Incidenteel	Team Riolering	
	Structurele plaatsing van klemmen in de stad	Structureel	Geen	Q1 2020
<i>Volgen van de toepasbaarheid</i>				
	Fretteren: een fretteerder jaagt met behulp van fretten de ratten uit hun hol. De aanpak is beperkt toepasbaar als de riolering niet kapot is.	Incidenteel	Geen	Q2 2020
	Rodenator: het rattenhol wordt met een ontplofbaar gasmengsel opgeblazen. Deze techniek is alleen toepasbaar in het buitengebied bij boeren. Daarom is de prioriteit lager.	Incidenteel	Geen	Q3 2020
	Mauki: het rattenhol wordt met CO gevuld. Voor de mauki is nog geen toelating voor de bestrijding van ratten. Daarom is de prioriteit lager.	Incidenteel	Geen	Q3 2020

Taak	Beschrijving	Frequentie	Bijdragende(n)	Planning
Monitoring uitvoering				
Per twee jaar evaluatie van de uitvoering	Beoordeeld wordt in welke mate de beheerdoelen zijn bereikt en in hoeverre de integrale aanpak zijn vruchten afwerpt.	Structureel	Beleid Afval en Schoon	Jaarlijks